

مدیریت جهادی در آیین‌های اندیشه آیت الله العظمی سید علی خامنه‌ای (مدظله)

خدیجه فیروزآبادی^۱

^۱ کارشناس ارشد مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد واحد بروجرد

چکیده

مقام معظم رهبری بارها بر کار و مدیریت جهادی تاکید فراوان داشته و آن را از شاخصه‌های مسئولیت در نظام اسلامی دانسته‌اند. در واقع «مدیریت جهادی» در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب نه یک شعار که هویت اصلی مدیریت نظام است. نوشتار حاضر با یادآوری دوباره مطالبه رهبری معظم انقلاب، به تبیین شاخصه‌های مدیریت جهادی از نگاه معظم له پرداخته و تعریف صحیحی از آن ارائه دهد. این پژوهش با روش کتابخانه‌ای و اسنادی انجام شده است. در نهایت در قسمت نتیجه‌گیری مولفه‌هایی برای مدیر جهادی از بیانات حضرت آقا استخراج گردید: ۱- توکل به خدا ۲- خودباوری و اعتماد به نفس ۳- دشمن‌شناسی ۴- دوری از اختلافات ۵- کارآمدی ۶- استفاده از امکانات و ظرفیت‌ها ۷- نگاه نقادانه ۸- حرکت مبتنی بر علم و درایت ۹- همت، همراه با انگیزه خدمت ۱۰- حضور مردمی (عزم ملی).

واژه‌های کلیدی: مدیریت، مدیریت جهادی، رهبری

مقدمه

جامعه ایده‌ال بهشتی و اسلامی جامعه‌ای است که تولید در آن وجود دارد، ولی تکاثر به صفر می‌رسد. ایجاد تعادل و عدالت و رفع تبعیضات در ایجاد جامعه اسلامی یک اصل اساسی است. داشتن یک اقتصاد سالم که نعمات را عادلانه بین همه مردم تقسیم کند، زمینه‌ساز ساختن جامعه طراز جامعه اسلامی مورد نظر مکتب اسلام است. در جامعه اسلامی ناهنجاری‌ها به صفر می‌رسد و هنجارها و رفتارهای طبیعی و فطری آزاد می‌گردد. تفکر، تدبیر، تحقیق و تفقه، زیربنای مدیریت جهادی در سازمان‌ها و شرکت‌ها است و عامل رشد و پیشرفت آن‌هاست. مدیریت مبتنی بر جلب مشارکت همگانی می‌کوشید تا همه افراد جامعه را به مشارکت در اداره خردمندانه همه امور فراخواند. مدیر امروز در هر سازمانی که باشد، یک مشکل مشترک دارد و آن هم سرعت تحولات است. دهه جاری نسبت به دهه گذشته در زمینه سرعت وقوع تحولات، سرعت انتقال اخبار و رویدادها و زمان دگرگونی‌ها تفاوت فاحشی دارد. این دگرگونی‌های تند و سریع باعث می‌شوند تا زمان منسوخ شدن اطلاعات یا به عبارتی تاریخ مصرف آن‌ها زود فرا رسد. همین مساله هزینه‌های اطلاعاتی و عملیاتی همه سازمان‌ها را افزایش داده است. برخورد مدیران با مقوله سرعت تحولات بستگی تام با نوع حرفه آن‌ها دارد. ولی عموماً سازمان‌هایی که نتوانند یک سیستم اطلاعاتی مناسب طراحی و پیاده‌سازی کنند، دچار مشکلات عدیده عملیاتی خواهند شد. واژه «جهاد» از ریشه «ج-ه-د» به معنی کوشش و مبارزه و فعالیت است. جهاد برعکس آنچه که امروزه توسط سیاست‌مداران مطرح می‌شود، تنها به معنی جنگ و خون‌ریزی نیست. بلکه در اصل به معنی کوشش و مبارزه می‌تواند در عرصه‌های گوناگون باشد. جهاد یکی از فروع دین و از واجبات اسلامی است. کلمه جهاد حدود ۱۰۸ بار در قرآن آمده است. «جهاد» و «اقتصاد» دو ستون استوار و دو پایه پایدار است برای کاخ حیات بشریت. جهاد، قلب هستی را به تپش درمی‌آورد و اقتصاد را چون خونی در رگ‌های جامعه جاری می‌سازد. (حیدری تفرشی، ۱۳۹۳)

مدیریت جهادی:

مدیریت جهادی را می‌توان عمل، فراگرد، پیامد یا حالتی دانست که برای تعالی انسانها پدید می‌آید و این به معنی رشد، متحول کردن، استفاده از فرصت‌ها، برتری بخشیدن یا بالا بردن امور انسانی است. مدیریت جهادی در حکم الگوی مطلوب مدیریتی برای نظام اسلامی است؛ الگویی که توان لازم تحقق اهداف و آرمانهای انقلاب اسلامی را دارد و واجد آن توانایی‌ها و ارزش‌هایی است که از هر نظام مدیریتی کارآمد اسلامی انتظار می‌رود. (سلطانی، ۱۳۹۳)

نهاد:

نهاد در سازمان و مدیریت به ساختار انطباق‌پذیر با بعد ارزشی بسیار قوی اطلاق می‌شود که ضمن ارائه کالای ممتاز از اعضای برخوردار است که حیات و زندگی خویش را با تکیه بر حیات و بقای نهاد استوار میکنند و تحت تأثیر هر گونه تغییر و افت و خیز در آن است (مقیم و میرزایی اهرنجانی، ۱۳۸۲)

بعد ساختار:

همه عناصر، عوامل و شرایط فیزیکی و غیر انسانی سازمان است که با نظم، قاعده و ترکیب خاصی به هم می پیوندند و چارچوب و بدنه فیزیکی سازمان را می سازد (رضاییان، ۱۳۸۰: ۸)

بعد رفتاری:

انسان و روابط انسانی است که با نرم های رفتاری، ارتباطات غیر رسمی و الگوهای خاصی به هم می پیوندند و محتوای اصلی سازمان را تشکیل میدهد که در واقع عوامل زنده سازمان به شمار میروند. (سلطانی، ۱۳۹۳)

بعد زمینه ای:

تمام اوضاع و عوامل محیطی و «برون سازمانی» است که به سازمان محیط است و سامانه های اصلی یا ابر سامانه های سازمان را تشکیل می دهد. بعد زمینه مهمترین و اصلی ترین ها بعد است و نه تن عامل بقا و رشد دو بعد دیگر بلکه به وجود آورنده دو بعد دیگر نیز هست. ارتباط بین عوامل ساختاری - رفتاری - زمینه ای به گونه ای است که هیچ پدیده یا رویداد سازمانی نمیتواند خارج از تعامل این سه بعد صورت گیرد (مقیمی و میرزایی اهرنجان، ۱۳۷۷: ۳۱۶) در این پژوهش، به مجموع محیط و فرهنگ سازمانی بعد زمینه ای اطلاق می شود.

چالش:

با استفاده از معنای لغوی چالش و نیز برخی عناصر معنایی متبادر از کاربرد این واژه، می توان چالش را مجموعه اوضاع و وضعیت جدیدی قلمداد کرد که مسیر آینده را مورد هجوم قرار میدهد و حفظ تعادل آن را دچار مشکل، و مستلزم تلاشی سخت و سرنوشتساز می سازد. (سلطانی، ۱۳۹۳)

آسیب:

این واژه در موارد گوناگون به عنوان پیشوند به کار می رود و در بسیاری از علوم مورد بهره برداری قرار می گیرد؛ نظیر آسیب شناسی اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، اخلاقی، دینی و... این واژه در ادبیات فارسی در بسیاری مواقع معادل واژه آفت به کار می رود. (سلطانی، ۱۳۹۳)

شاخص های مدیریت جهادی:

- دین محوری و کار برای رضایت خداوند متعال به عنوان محور اصلی تفکر مدیران و کارکنان
- آرمانگرایی، ولایتمداری و پیروی از رهبری در تمامی سطوح سازمانی

- انعطاف پذیری و سازگار نمودن روشهای کار با توجه به مقتضیات زمان
- پیشتازی در ارائه افکار نو و اجرای طرح های بزرگ
- استقبال از مسئولیتهای مهم، حیاتی و خطیر
- تلاش در جهت حفظ و تداوم دستاوردهای انقلاب اسلامی
- نوگرایی و استقبال از افکار نو و طرح های جدید و چالشی
- پاسخ به نیازهای جامعه و سازگاری مستمر با نیازهای در حال تحول
- ساختار غیر متمرکز تصمیم گیری و توجه به اصل شوری
- شناسایی و استفاده صحیح از حداکثر ظرفیت ها و توانمندی های سازمان ها
- سرعت عمل لازم در حل و فصل مسائل و مشکلات ارباب رجوع و ذینفعان
- پرهیز از هرگونه شتاب زدگی در تصمیمات کلان
- بهره گیری صحیح و مناسب از منابع سازمانی
- افزایش ساعات بهره‌وری کار در تمامی سطوح سازمان
- حاکمیت سبک رهبری مبتنی بر جنبه هدایت، حمایت و واگذاری اختیار
- ادای وظیفه مبتنی بر مدیریت جهادی، داوطلبانه و ایثارگرانه
- برقراری روابط عاطفی و صمیمی با کارکنان در فعالیت های رسمی
- اهتمام به قناعت، ساده زیستی شخصی و سازمانی، صرفه جویی و امانتداری
- دشمن شناسی و جهاد فی سبیل ا... و مبارزه با دشمنان داخلی و بیرونی
- کارافرینی، خودجوشی، تحول، پیش روندگی و پیش برندگی
- فرهنگ سازی، ترویج و انتقال ارزش ها و نماد های اسلامی به نسل های بعدی سازمان و جامعه
- تناسب، تجانس، رشد و همگرایی با حرکت و تکامل انقلاب
- مسئولیت اجتماعی و پاسخگو بودن به نیاز های اساسی و حیاتی جامعه
- دانش محوری، یادگیرندگی و یاد دهنده‌گی (سلطانی، ۱۳۹۳)

مدیریت جهادی از دیدگاه رهبری

کریم زاده (۱۳۹۳) عنوان می کند: رهبر معظم انقلاب از ابتدای سال جاری در مجامع مختلف به تبیین شاخصه های مدیریت جهادی پرداخته و به مناسبت های گوناگون، ویژگی های این نوع مدیریت را بیان فرموده اند. در این جا، ده شاخصه مدیریت جهادی در بیان رهبری، تبیین می شود:

۱. توکل به خدا

توکل به خدای متعال از جمله نشانه های جامعه ایمانی می باشد. در جامعه اسلامی، مؤمنین بر اساس وعده های الهی، تمام کارهای فردی و اجتماعی خود را با توکل به خدا آغاز کرده و حمایت الهی را برای خود کافی می دانند؛ چرا که قرآن کریم می فرماید: «وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا» مؤمنین بر اساس وعده ائمه طاهرین؟ عههم؟ می دانند که غنا و عزت، ثمره توکل و اعتماد هر فرد یا جامعه به خداست؛ و اگر می خواهند جامعه ای عزت مدار داشته باشند، باید در کارهای خود، خدا را در نظر داشته و به او توکل کنند. به همین جهت، رهبر معظم انقلاب، توکل و اعتماد به امداد الهی را از جمله ویژگی های مدیریت و

کار جهادی دانسته و می فرمایند: «در همه کارها توکل به خدای متعال و استمداد از کمک الهی [کنیم]؛ به کمک های الهی اعتماد کنیم. [وقتی] شما از خدای متعال کمک می خواهید، راه ها به سوی شما باز می شود» (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار کارگران گروه مینا ۱۰/۲/۱۳۹۳)

۲. خودباوری و اعتماد به نفس

خودباوری یکی از علامت های جامعه زنده و فعال است. جامعه ای که خودباوری دارد با نشاط و پویاست. با شور و حرارت وصف ناشدنی به هدف خود باور دارد و هر لحظه برای رسیدن به آن در حال کوشش بوده و با موانع و دشمنی ها مبارزه می کند. چنین جامعه ای مسئولیت پذیر است و از تقلید منفی و کورکورانه دوری می کند. افراد در این جامعه، از ویژگی های مثبت و منفی خود، آگاهی دارند و در فکر و عمل، استقلال خود را حفظ می کنند. بر این اساس، مقام معظم رهبری، خودباوری و اعتماد به نفس را یکی از ویژگی ها و عوامل مهم در مدیریت جهادی بر می شمارند: «عامل مهم مدیریت جهادی عبارت است از خودباوری و اعتماد به نفس و اعتماد به کمک الهی.» خودباوری و اعتماد به توانایی نیروهای خودی، یکی از هدیه های امام امت (ره) به ملت ایران بود که خلف صالح ایشان، نیز بارها به این مطلب تاکید کرده اند؛ «همان طور که امام فرمودند ما می توانیم، باید عزم داشته باشیم، عزم ملی و مدیریت جهادی می تواند همه این گره ها را باز کند.» (بیانات رهبری در مراسم بیست و پنجمین سالگرد رحلت امام خمینی (ره)، ۱۴/۳/۱۳۹۳)

۳. دشمن شناسی

طبیعی است، جامعه ای که نتواند دشمن خود را بشناسد و از تهدیدهای او اطلاع پیدا کند، نمی تواند برای مقابله با او برنامه ریزی صحیحی داشته و سیاست دفاعی مناسبی اتخاذ کند. به همین جهت، دشمن شناسی در رهنمودهای رهبری، جایگاه ویژه ای داشته و ایشان یکی از شاخصه های مدیریت جهادی را دشمن شناسی می دانند؛ «باید دشمن را شناخت... دشمنی او را باید فهمید، نقشه او را باید تشخیص داد... این شد حرکت جهادی و مدیریت دستگاه؛ چه مدیریت دانشگاه، چه مدیریت وزارت، چه مدیریت هر بخشی از بخش های گوناگون این عرصه عظیم، خواهد شد مدیریت جهادی.» (بیانات رهبری در دیدار اساتید دانشگاه، ۱۱/۴/۱۳۹۳)

۴. دوری از اختلافات

توصیه به وحدت و دوری از اختلاف و تفرق، از مهمترین فرامین الهی در قرآن کریم است. از نگاه قرآن کریم، مؤمنان برادران یکدیگرند. آنان از طینت واحد خلق شده، آینه یکدیگر و شریک دینی همدیگر هستند. بر همین اساس، وحدت مؤمنین در جامعه اسلامی، یکی از اصول اجتماعی می باشد که بر پایه اعتقاد دینی بنا شده و الفت و مهربانی مسلمانان در رفتار و گفتار آنان با یکدیگر یکی از تکالیف دینی به شمار می آید. چنان که قرآن کریم می فرماید: «إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ» اختلاف و دشمنی بین مسلمانان، خواسته شیطان و شیطان صفتان می باشد. یکی از نقشه های دشمنان اسلام در عصر کنونی، در عرصه بین المللی و داخلی، ایجاد اختلاف بین مسلمانان می باشد و متأسفانه این اختلافات در هر دو عرصه به یکی از چالش های جامعه اسلامی، تبدیل شده است. مقام معظم رهبری با هوشیاری هرچه تمام به این نقشه دشمن وقوف داشته و بارها در بیانات خود، از آن بر حذر داشته اند؛ «چالش های درونی ما این هاست: سرگرم شدن به اختلافات در داخل کشور؛ اختلافات فرعی و سطحی، ما را سرگرم بکند، در مقابل هم قرار بدهد، تعارض به وجود بیاورد، ما را از مسائل و خطوط اصلی غافل بکند؛ این یکی از مصادیق آن چالش اصلی است... از دست دادن انسجام ملت از چالش های ماست.» (بیانات رهبری در مراسم بیست و پنجمین سالروز رحلت امام خمینی (ره)، ۱۴/۳/۱۳۹۳)

۵. کارآمدی

کارآمدی آن است که کارها به نیکویی انجام شود. کارآمدی، درخور بودن، به کار آمدن، مورد استعمال یافتن، مفید بودن و خدمت کردن است. در فرهنگ اصطلاحات مدیریت، کارآمدی به مفهوم میزان موفقیت در تحقق هدف ها و یا انجام ماموریت است که نشان دهنده درجه رسیدن به اهداف می باشد. زمانی می توان یک نظام اجتماعی را کارآمد دانست که با در نظر گرفتن امکانات و موانع موجود به اهداف تعیین شده، رسیده و بتواند مشکلات جامعه را حل کند. از آنجا که کارآمدی یکی از عوامل رشد در هر نظامی بوده و بقای هر برنامه و سیستمی به کارآمدی آن است، هر نظامی، به ویژه نظام های اجتماعی و سیاسی به دنبال بیشینه کردن کارآمدی خویش هستند. در نظام جمهوری اسلامی ایران نیز به عنوان یک الگوی موفق نظام اجتماعی - سیاسی که بر پایه قوانین شریعت و دین مبین اسلام، پایه ریزی شده است، کارآمدی یکی از شاخصه های مدیریت دینی و جهادی به حساب می آید. به این خاطر، رهبر معظم انقلاب کارآمدی را به عنوان هویت و حیثیت نظام، مطرح کرده و می فرماید: «مطلب دوم در مورد آن حقیقتی است که یکی از جلوه های زیبای آن را در این مجموعه کاری - مجموعه «مپنا» - می شود دید: حقیقت کارآمدی، کارآمدی ناشی از دانش و هوش و پشتکار و ابتکار و عزم راسخ که خوشبختانه ما این را در این مجموعه مشاهده می کنیم؛ این نگاه ما به کل حرکت کشور است.» (بیانات رهبری در دیدار کارگران گروه مپنا ۱۳۹۳/۲/۱۰)

۶. استفاده از امکانات و ظرفیت ها

یکی از ویژگی های مدیریت جهادی، استفاده از ظرفیت ها و بهره گیری از امکانات موجود برای نیل به اهداف متعالی جامعه است. لذا مقام معظم رهبری با تأکید بر وجود استعداد و ظرفیت پیشرفت در جامعه، می فرماید: «اگر ملتتی به خود نیاید، خود را قوی نکند، دیگران به او زور می گویند. بعضی ملت ها هستند که تا قوی شدن، فاصله زیادی دارند؛ امیدی وجود ندارد که بخواهند نیرویی در خود ایجاد کنند که بتوانند با زورگویان و گردن کلفت های دنیا، مقابله کنند؛ اما ملت ما این گونه نیست؛ ما اولاً استعداد قوی شدن، زیاد داریم؛ امکانات و ظرفیت ها هم زیاد داریم؛ ملت ما به سمت اقتدار ملی هم راه افتاده است و راه زیادی پیموده است؛ من بر این اساس نقشه کلی سال ۹۳ را در این دو عنصر می بینم که در پیام اول سال عرض کردم: اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی.» (بیانات رهبری در حرم رضوی (ع)، ۱۳۹۳/۱/۱)

۷. نگاه نقادانه

نگاه نقادانه به خصوص از سوی اهل فن در هر سیستمی، بهترین راه شناخت نقاط قوت و ضعف آن سیستم است. اگر در جامعه، علماء، اساتید، روشنفکران متدین و هنرمندان متعهد با نگاه تخصصی خود، نقاط ضعف فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و... در جامعه را به مسئولین و مدیران جامعه، گوشزد نمایند، جامعه مسیر رشد خود را سریع تر و بهتر طی خواهد کرد. مقام معظم رهبری، درباره نگاه نقادانه در عرصه فرهنگی می فرماید: علماء، اساتید، روشنفکران انقلابی، هنرمندان و متعهد، نگاه نقادانه خودشان را نسبت به اوضاع فرهنگی کشور همچنان داشته باشند و تذکر بدهند. البته من در مورد تذکرات، معتقدم باید با منطق محکم و بیان روشن، نقطه نظرات صحیح را ارائه بدهند. بنده با تهمت زنی و جنجال آفرینی، با تکفیر و متهم کردن این و آن، موافق نیستم. اعتقاد من این است که مجموعه انقلابی کشور - که بحمدالله تعداد بی شماری از آن ها در بین جوان ها و صاحب نظران، اساتید، بزرگان و تحصیل کرده های ما حضور دارند، می توانند با منطق محکم وارد میدان بشوند، نقادی کنند، نقاط ضعف و نقاط منفی را به رخ ما مسئولین بکشاند. گاهی می شود که مسئول، متوجه نیست در متن جامعه

چه می گذرد، اما آن جوان در متن جامعه است، او می فهمد؛ آن عزم ملی و مدیریت جهادی که عرض کردیم در زمینه فرهنگ، این است.» (بیانات رهبری در حرم رضوی (ع)، ۱۳۹۳/۱/۱)

۸. حرکت مبتنی بر علم و درایت

مدیریت جهادی، مبارزه با مشکلات و موانع از روی علم و آگاهی، جهت رفع اصولی این مشکلات و موانع می باشد. لذا یکی از اصول اساسی این نوع مدیریت، علم و درایت است؛ «اگر مدیریت جهادی یا همان کار و تلاش با نیت الهی و مبتنی بر علم و درایت حاکم باشد، مشکلات کشور، در شرایط کنونی فشارهای خباثت آمیز قدرت های جهانی و در شرایط دیگر، قابل حل است و کشور حرکت رو به جلو را ادامه خواهد داد.» (بیانات رهبری در دیدار شهردار و اعضای شورای شهر تهران، ۱۳۹۲/۱۰/۲۳)

۹. همت، همراه با انگیزه خدمت

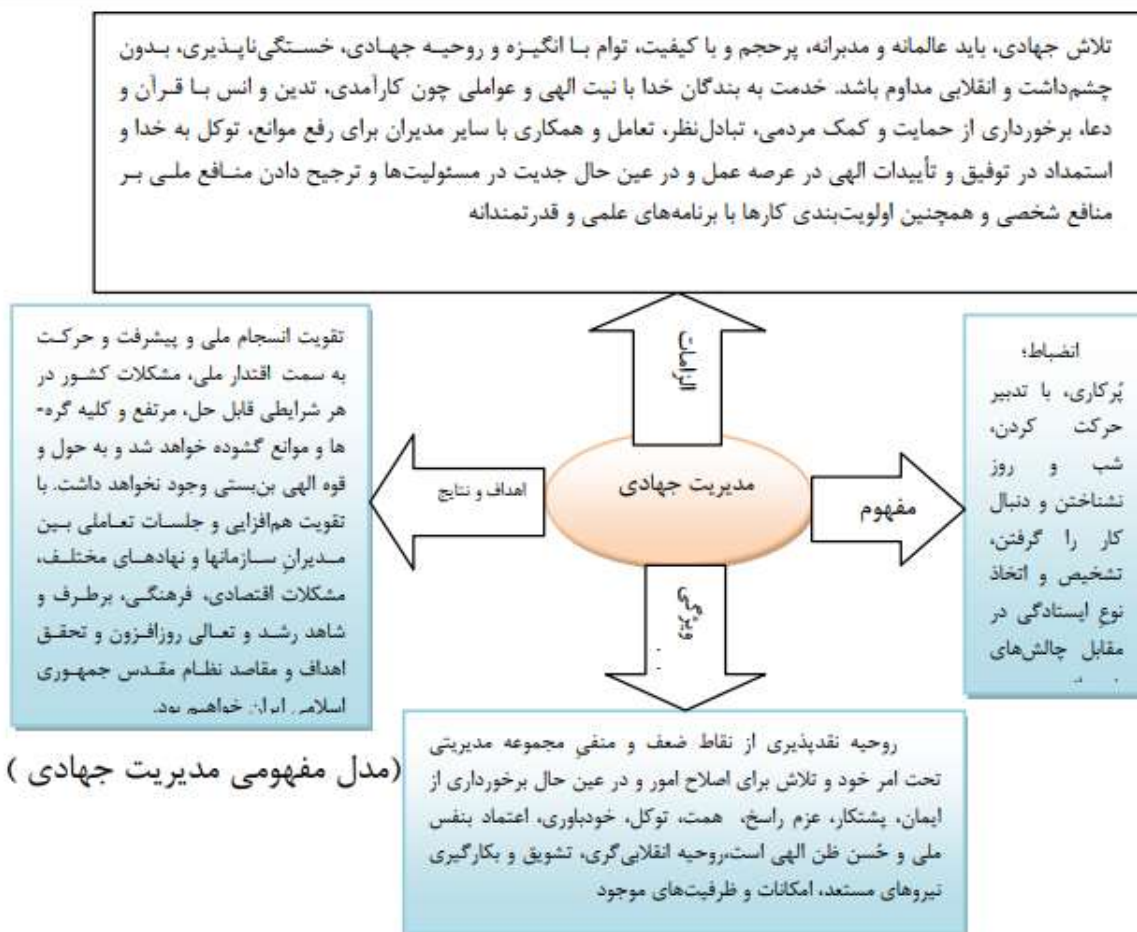
حضرت علی (ع) می فرماید: «الشَّرَفُ بِالْهَمِّ الْعَالِيَةِ لَا بِالرَّمِّ الْبَالِيَةِ؛ شرافت به همت های بلند است، نه به (تفاخر به گذشتگان) و استخوان های پوسیده آنان.» بنابراین هر فرد یا جامعه ای به اندازه تلاش و همتی که از خود نشان می دهد به قله های رفیع شرافت و موفقیت، دست خواهد یافت. قطعاً کارهای بزرگ در هر جامعه ای، نتیجه همت های والا و عالی و به تعبیر مقام معظم رهبری همت جهادی افراد در جامعه خواهد بود؛ «با حرکت عادی نمی شود پیش رفت؛ با حرکت عادی و احیاناً خواب آلوده و بی حساسیت نمی شود کارهای بزرگ را انجام داد؛ یک همت جهادی لازم است، تحرک جهادی و مدیریت جهادی برای این کارها لازم است. حرکتی که می شود باید علمی، پر قدرت، با برنامه و هم مجاهدانه باشد.» البته این همت عالی، اگر با نیت خالص، جهت خدمت رسانی به جامعه و برادران دینی باشد، ارزشمند خواهد بود. مقام معظم رهبری، مسئولیت پذیری به نیت خدمت به مصالح کشور را بزرگترین کار جهادی می نامند؛ «این مسئولیت ها اگر به طور جدی، به دور از انگیزه های شخصی، به دور از هر چیزی جز انگیزه خدمت به مصالح کشور انجام بگیرد، بزرگ ترین کار جهادی است؛ کار جهادی یعنی این؛ انگیزه های گوناگون را نباید دخالت داد، اولویت ها را باید نگاه کرد.» (بیانات رهبری در دیدار نمایندگان مجلس شورای اسلامی ۱۳۹۳/۳/۴)

۱۰. حضور مردمی (عزم ملی)

شاه بیت سخنان حضرت امام خمینی (ره) از همان روزهای اول انقلاب و پیرو آن بیانات مقام معظم رهبری این بوده و هست که پیشرفت و سازندگی در کشور، بدون مشارکت مردم امکان پذیر نمی باشد. به این علت، یکی از اصول اولیه و ویژگی های اساسی مدیریت جهادی، مشارکت و حضور مردمی و یا به تعبیر رهبر معظم انقلاب، عزم ملی می باشد؛ «آنچه برای بنای زندگی و سازندگی آینده مورد انتظار است، بدون مشارکت مردم تحقق پذیر نیست... بدون حضور مردم کار پیش نخواهد رفت و مقصود تحقق پیدا نخواهد کرد. مردم در گروه های گوناگون مردمی با اراده و عزم راسخ ملی می توانند نقش آفرینی کنند. مسئولین هم برای اینکه بتوانند کار را به درستی پیش ببرند، احتیاج به پشتیبانی مردم دارند. آن ها هم بایستی با توکل به خدای متعال و با استمداد از توفیقات و تأییدات الهی و کمک مردمی، مجاهدانه وارد میدان عمل بشوند. (بیانات رهبری به مناسبت آغاز سال ۹۳، ۱۳۹۲/۱۲/۲۹)

بحث و نتیجه گیری:

افتخاری و زرگرزاده و شمشیری (۱۳۹۷) در مدل مفهومی زیر به مفهوم مدیریت جهادی در بیانات امام خامنه ای پرداخته اند:

منابع و مراجع

افتخاری، اصغر و محمدعلی زرگرزاده و مهدی شمشیری (۱۳۹۷). مؤلفه های مدیریت جهادی در بیانات امام خامنه ای (مدظله العالی)، فصلنامه مدیریت نظامی، سال هجدهم، شماره ۵

بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار کارگران گروه مپنا ۱۳۹۳/۲/۱۰

بیانات رهبری در مراسم بیست و پنجمین سالگرد رحلت امام خمینی(ره)، ۱۳۹۳/۳/۱۴

بیانات رهبری در دیدار اساتید دانشگاه، ۱۳۹۳/۴/۱۱

بیانات رهبری در مراسم بیست و پنجمین سالروز رحلت امام خمینی(ره)، ۱۳۹۳/۳/۱۴

بیانات رهبری در دیدار کارگران گروه مپنا ۱۳۹۳/۲/۱۰

بیانات رهبری در حرم رضوی(ع)، ۱۳۹۳/۱/۱

بیانات رهبری در دیدار شهردار و اعضای شورای شهر تهران، ۱۳۹۲/۱۰/۲۳

بیانات رهبری در جلسه تبیین سیاست های اقتصاد مقاومتی ۱۳۹۲/۱۲/۲۰

بیانات رهبری در دیدار نمایندگان مجلس شورای اسلامی ۱۳۹۳/۳/۴

بیانات رهبری به مناسبت آغاز سال ۹۳، ۱۳۹۲/۱۲/۲۹

حیدری تفرشی، غلام حسین (۱۳۹۳). فصلنامه تحقیقات مدیریت آموزشی، سال پنجم، شماره چهار

رضائیان، علی (۱۳۸۳) مبانی سازمان و مدیریت، انتشارات سمت، چاپ ششم

سلطانی، محمدرضا (۱۳۹۳). مدیریت جهادی، چالش ها و الزامات، دو فصلنامه علمی - پژوهشی مدیریت اسلامی، سال ۲۲، شماره ۲

کریم زاده، طاهر (۱۳۹۳). شاخصه های مدیریت جهادی از منظر مقام معظم رهبری، مجله معارف، شماره ۱۰۷

مقیم، سید محمد و حسن میرزایی اهرنجانی (۱۳۸۲) ارایه الگوی مطلوب سازمانی برای سازمان های غیر دولتی ایران با استفاده از رویکرد کارافریندوره ۱۶، شماره ۲